

Hỏi đáp Y học: Mề đay và phù mề ch

Tác Giả: Bác sĩ Há Văn Hán
Thứ Ba, 23 Tháng 10 Năm 2012 08:22

Mề đay là nháng vát mán ngoài da, ngáa, đá, sán lên, có thá sá đá c (wheals, welts), lán báng mát vát mái đát, hay to hán, báng đáng tián, có thá nái lián vái nhau, lan ráng và bao phá mát vùng da cáa cá thá

Hỏi đáp Y học: Mề đay và phù mề ch

Thính giá Nguyán Long, email đán Cháng trình Hái đáp Y hác vái câu hái nhá sau:

"Cháu là nam, 23 tuái. Tá khi cháu đán đán sáng án i mái (Silver Spring, MD) thì tháy có tình tráng bán i đáng ngáa.

Đáng cáa cháu bát đáu tá khoáng cuái tháng 6 và đán giá ván cháa khái. Đáng nái không quá dày đá c nháng gán nhá ngày nào cũng có, có ngày thì nái nháng vát nhá muái đát và có ngày thì nái thành máng sán. Đáng tháng nái á vùng cánh tay, ãu, quanh thát táng, và thánh thoáng quanh cá chân. Đáng tháng bác phát vào buái tái khoáng 8-9 giá, khi cháu ăn xong cá mái.

Cháu có uáng thuác Allergy Relief cáa CVS pharmacy, loái loratadine tablets usp, 10mg/antihistamine. Cháu uáng thuác này mái khi đáng kéo dài. Sau khi uáng thuác khoáng 1 tuán thì tình tráng đáng bán mát nháng 1 tuán sau lái tái phát. Tình tráng này kéo dài tá cuái tháng 6, đáu tháng 7 đán giá. Nhà cháu á không nuôi chó mèo. Xin hái bác sĩ tình tráng đáng cáa cháu có thá cháa đát đá c hay không và nên uáng loái thuác gì đá đáu trá? Xin cảm án bác sĩ."

Chúng tôi đã chuyán thá c mác cho bác sĩ Há Văn Hán, và sau đây là phán giái đáp cáa bác sĩ Hán:

Hỏi đáp Y học: Mề đay và phù mạch

Tác Giả: Bác sĩ Hồ Văn Hiến

Thứ Ba, 23 Tháng 10 Năm 2012 08:22

Mề đay & phù mạch; mề đay mãn tính

Hives (urticaria), angioedema, and chronic urticaria

Thính giä Mä, tôi xin nhän mänh là cuäc nói chuyän này hoàn toàn có tính cách thông tin, đä chúng ta cùng häc häi, và không thä dùng đä thay thä vai trò ngäi bác sĩ riêng chäa bänh cho thính giä.

Mề đay là nhäng vät män ngoài da, ngäa, đä, sän lên, có thä sä đäc (wheals, welts), län bäng mät vät muäi đät, hay to hän, bäng đäng tiän, có thä näi liän väi nhau, lan räng và bao phä mät vùng da cäa cä thä. mäi mät (wheal) mä đay tän täi vài phút hoäc vài giä, räi xuät hiän đät khác, chäng 3 ngày thì hät.

Đi kèm theo, hoäc riêng rä, có thä mät hiän täng liên hä gäi là angioedema (“phù mạch” [angio=mäch máu; edema là phù]): mät vùng ä mät, tay hay chân bä säng vä lên, hông ngäa, không đä, ngäng läi tê (numb), rát và đau. Näu säng nhiäu, kèm theo säng ä môi, häng, säng thanh quän có thä làm ngäi bänh khó thä, nghät thä, có thä chät đäc (laryngeal edema).

Nhäng vät mä đay không näm cä đänh mät chä mà di chuyän chä này qua chä khác, nhä mät đám mây, räi tä biän mät, có thä chä trong vài giä, tuy có thä tái phát läi. Näu kéo dài quá 6 tuän, chúng ta gäi là mä đay hay angioedema mãn tính (kinh niên, chronic).

Ngäi ta äc läng 20% trong chúng ta có thä bä mä đay. Mä đay cäp tính thäng do däng (do thäc ăn, thuäc uäng, xà phòng täm, giät). Trong khoäng näa sä träng häp, chúng ta không biät đäc nguyên nhân gây ra mä đay (idiopathic urticaria).

Đäng là gì?

Theo nghĩa trong y khoa không phäi cái gì ngäa cũng do däng. Theo phân tích chä allergy: all [allos]= khác, khác thäng, ergy [do ergon]=hoät đäng, chúng ta dùng: dä=khác, äng=đäp läi, đäi läi.

Nói cách khác, däng là mät phän äng bät thäng cäa hä miän nhiäm cäa mät cä thä đäi väi

Hỏi đáp Y học: Mề đay và phù mạch

Tác Giả: Bác sĩ Hồ Văn Hiến
Thứ Ba, 23 Tháng 10 Năm 2012 08:22

---

mề đay chấy mà bình thường không gây hại.

Do mề đay lý do chủ yếu là do tiếp xúc với mề đay nào đó nào đó thường vô hại với người khác (gọi là "kháng nguyên" hay allergen), cơ thể bắt đầu có những kháng thể (antibodies, IgE) tiếp xúc với chất đó trong những tế bào chuyên biệt (basophils, mast cells), những kháng thể này kết gắn (binding) với các allergen đó, gây cho tế bào này sản xuất ra những chất hoá học như histamin, leukotriens, gây ra những hiệu ứng như sưng, đỏ, ngứa thường thấy trong hoàn cảnh có hiện tượng dị ứng.

Dị ứng có thể do di truyền quy định nên mề đay. Mề đay lý thuyết cho rằng trong quá khứ xa xưa, cơ thể chúng ta phát triển để có thể chống lại dị ứng (kháng thể IgE chống các allergen) là do chúng ta cần chống lại ký sinh trùng mà cơ thể chúng ta phải đối phó khắp nơi. Hiện nay, vì trong xã hội tiến hoá văn minh, chúng ta ít khi còn phải đối phó với các ký sinh trùng nữa, cơ thể phòng thủ, miễn nhiễm này trở thành mề đay phản ứng thái quá cho cơ thể chúng ta, có khi gây nguy hiểm.

Trong trường hợp phản vệ (anaphylaxis), có những triệu chứng như khó thở, sưng đỏ họng hô hấp, hạ huyết áp (hypotension), ói mửa, đau bụng, shock, có thể gây chết người nếu không chữa trị nhanh chóng..(Căn gốc Hy Lạp: ana=ngược lại, phylaxis=bảo vệ, canh chống do đó anaphylaxis được dịch theo Hán Việt là "phản vệ")

Mề đay có thể do nhiễm trùng siêu vi, nhất là trẻ em.

Trong trường hợp mề đay kéo dài, trên 6 tuần, mãn tính (chronic urticaria), chiếm mề đay số (5-10%) trường hợp là do dị ứng mà thôi.

Mề đay mãn tính có thể do cơ chế tự miễn nhiễm (autoimmune mechanism). Cơ thể người bệnh sinh ra những kháng thể chống các tế bào basophil và mast cell của mình, làm cho các tế bào này phát động các phản ứng gây ra sưng, đỏ, ngứa ngoài da.

Ngoài ra, chronic urticaria cũng có thể gây ra bởi stress, nóng, lạnh, ngứa, làm việc, tiếp xúc dị ứng mề đay, mồ hôi ra nhiều, nước uống (aquagenic urticaria), rung, dao động (physical

Hỏi đáp Y học: Mề đay và phù mắt

Tác Giả: Bác sĩ Hồ Văn Hiến
Thứ Ba, 23 Tháng 10 Năm 2012 08:22

---

vibrations).

Chẩn đoán:

Mề đay nhẹ, có thể không cần chẩn đoán. Có thể tạm ngưng các loại thuốc nếu nặng, tránh tiếp xúc nóng. Nếu ngứa do thức ăn, uống hay hít thuốc, thuốc nào đó, ngưng dùng ngay. Nghỉ ngơi, tránh ra ngoài nắng, tránh ra mồ hôi.

Nếu ngứa nặng, có thể dùng thuốc kháng histamin (antihistaminic drugs). Thuốc mua tại quầy (over the counter) là Mề nhẹ:

- Diphenhydramine (Benadryl) dạng viên 25mg/ viên, hoặc dạng si rô (syrup) 12.5 mg/ 5ml (12.5mg /teaspoon). Uống ít nhất 1-2 viên, 6 giờ uống lại, nếu cần. Cần theo đúng hướng dẫn trong toa kèm theo thuốc.
- Cetirizine (Zyrtec) là một thuốc chống histamin (anti-histaminic), cũng bán tại quầy, ít buồn ngủ hơn, chỉ cần uống 1 lần trong 24 giờ.

Mề đay có thể đi kèm theo các triệu chứng cấp tính, như sưng toàn thân của anaphylaxis (phản vệ), có thể nguy hiểm, như:

- -khò khè (wheezing), khó thở, hụt hơi (short of breath)
- -chóng mặt, buồn nôn tiêu
- -đau bụng, ói mửa, buồn nôn
- -angioedema, sưng môi, mí mắt, sưng thanh quản nói chung

Cần chẩn đoán cấp cứu. Nếu có Epipen sẵn đã cho mua sẵn, cần chích Epipen theo hướng dẫn, có albuterol inhaler, (Ventolin, Pro-Air) cần hít thuốc để giảm cơn co thắt cơ phế quản. Gọi 911 nếu cần.

Triệu chứng lặp lại nhiều lần kéo dài, tái đi tái lại đã lâu, nên đến bệnh khám để tìm hiểu nguyên nhân

Hỏi đáp Y học: Mũi ngứa và phù mắt

Tên: Bác sĩ Hồ Văn Hiến
Thị trấn: Ba, 23 Tháng 10 Năm 2012 08:22

Hiện tượng ngứa, chảy nước mắt và theo dõi thích ứng. Nói chung, nếu bạn không có dấu hiệu gì khác, trong các trường hợp mũi ngứa mãn tính, thuốc chống histamin loại I không làm buồn ngủ (non-sedating antihistaminic) như loratadin (Claritin), fexofenadin (Allegra) cũng đủ kiểm soát bệnh.

Nguy cơ là, nếu thuốc: diphenhydramine (Benadryl), cetirizine (Zyrtec) có thể gây buồn ngủ, lú lẫn, không được lái xe, làm việc dùng máy móc nguy hiểm.

Chúc bệnh nhân may mắn.

Bác sĩ Hồ Văn Hiến
Hien V. Ho, MD, FAAP